

HRVATSKA RIEČ

Preplatna cijena: na godinu K 12. — Za prvu godinu K 6. — Za Šibenik na godinu donošanjem u kuću K 12. — Za inozemstvo na godinu K 12 suviše poštarski trošak. — Pojedini broj 10 para. — Plativo i utuzivo u Šibeniku.

Izlazi sriedom i subotom

Uredništvo, uprava i tiskara lista nalazi se u ulici Bazilike sv. Jakova. — Oglasi, priobčena pisma i zahvale tiskaju se po 30 para peti redak ili po pogodbi. — Nefrankirana pisma ne primaju se. — Rokupisi se ne vraćaju.

Hrvatska viša realka u Šibeniku.

Pitanje o ustanovljenju jedne više realke u Šibeniku prešlo je u zadnje doba u novi, odlučni stadij, i sudeći po svemu, primiče se napokon svome konačnom rješenju. Kako je poznato, u sjednici proračunskog parlamentarnog odbora od 9. t. mj. razpravljalo se je o ovom pitanju, i tad je zastupnik Vuković, kao član tog odbora postavio obrazloženi predlog, da se u Šibeniku osnuje viša hrvatska realka. Izvjestitelj proračunskog odbora Glabinski prihvatio je taj predlog, pošto je bio u tome već predhodno dogovoran s vladom, t. j. ministar nastave Marchet bio je unaprijed obznanjen o predlogu Vukovićevu, te ga odobrio.

Za bolje obavještenje neupućene javnosti, a na zahtjev onih, koji tu neupućenost izražuju u svoje nečiste svrhe, moramo ovdje naglasiti, da je G. Vuković, kao član „Sveze južnih Slavena“ imao čast, da bude ovog puta članom proračunskog odbora, u kojem se prije otvara carevničkog vieća pretresaju najglavnija pitanja, koja se u parlamentu iznose na glasanje. Na G. Vukovića, kao člana takova odbora, naravski da su se obračali svi drugi naši zastupnici za pitanja narodne koristi, jer je on tu od naših bio jedini. Odrprie nije ni bilo našeg čovjeka u proračunskom odboru, te su se naši zastupnici za pitanja naše narodne koristi morali obračati obično na kojeg brata zastupnika Čeha. — G. Vuković nije naravski mogao da udovolji sam svojoj zadaći člana proračunskog odbora, da nije imao od drugih naših zastupnika i gradiva i naputaka za zagovaranje i obrazloživanje narodnih potreba.

Naš zastupnik Dr. Ante Dulibić nije propustio ni ove prilike, pa je G. Vukovića obrskbio svim podatcima, cilielm gradivom, po kojemu je on mogao onako uspješno obrazložiti predlog o ustrojenju više realke u Šibeniku. Bez našeg zastupnika Dr. Dulibića ne bi zastupnik Vuković bio u stanju, da onako obrazložio rečeni predlog. Za to smo mi obojici izrazili našu zahvalnost, jer smo priznali po pravici, nepristrano, zauzetost i jednoga i drugoga. G. Vuković je u zgodnom času i na zgodnom mjestu iznio sve ono, što je Dr. Dulibić od više godina neumorno zagovarao, za što se zauzimao i za što je uvijek pribirao gradju, tako da je baš njegovom zaslugom pitanje o višoj realci u Šibeniku došlo u današnji, odlučni stadij.

Ovo će priznati svak, koji nije zaslijepljen stranačskom mržnjom i prkosom, ovo je priznala i lealna, nepristrana štampa, a nije priznala jedino ona, koja uživa samo u nizkim, trivijalnim podvalama.

Splitski „Večebit“ kazao je povodom ovoga njeikidan, da se osnovanjem jedne realne škole u Šibeniku ne daje nikakva milost, nego da se udovoljava jednome posve opravdanome zahtjevu ovoga grada i jednoj priekoju kulturnoj potrebi, pa nadodaje: „Mi se s toga radujemo Krešimirovu gradu, a radujemo se također ljudima, koji su mu danas na čelu, u prvom redu načelniku Krstelju i zastupniku Dulibiću, što će njihovo neumorno patriotsko nastojanje za osnutak ove škole porediti tolikih neprilika, s kojima se moraju boriti, napokon biti okrunjeno uspjehom.“

Nadalje razborito taj list veli, da se pitanje o podignuću zadarske niže realke na višu ne bi smjelo nikako poticati prije nego se osnuje realka u Šibeniku, da se ovoj ne naškodi.

Da se još jednom izpostavi opravdanost zahtjeva grada Šibenika na utemeljenje jedne srednje, imento više realne škole, navest ćemo ovdje sve, što tomu zahtjevu postoji i govori u prilog.

Ima godina i godina, što se iz Šibenika diže neprestani glas za tu školu, a u zadnje doba ne propušta se eto ni najmanja prigoda, a da se ta potreba ne iznese i najenergijejnije na glas.

Još dneva 14. prosinca 1899. naročito odaslanstvo iz Šibenika s tadanjim biskupom i na-

čelnikom na čelu predalo je vladaru molbenicu šibenskih građana, činovnika i občina Skradina, Knina, Tiesnoga, Zlarina, Vodica, Drniša, Oklaja i Vrljke, da se u Šibeniku ustanovi državna realna gimnazija.

Prama svom poznatom sustavu piskaranja, otezanja i zaplićanja, vlada se je malo za tim obratila na samu Šibensku občinu s upitom, što bi ona u tu svrhu doprinela, i to u času, kad je občina Šibenska za ustanovljenje c. k. Okružnog suda u Šibeniku bila doprinela ništa manje nego K 200.000.

I ako u nepovoljnim financijskim prilikama, občina je šibenska već onog puta bila obećala, da će za realnu gimnaziju doprinasti godišnjih K 1200, ili jedan put za uviek 20.000 K, kad bi se za tu školu imala sagraditi nova zgradja.

Kod vlade je pitanje po običaj: bilo zakrlo, i nije se nego tek sada uzelo u ozbiljni pretres, pošto je bilo više puta ponovno potaknuto i u novinstvu i u samom saboru po našem zastupniku Dr. Dulibiću.

Šibenik danas broji oko 12.000 stanovnika, te je po broju pučanstva treći grad u pokrajini. Njegovo okružje, što spada jurisdikciji c. k. okružnog sudišta, broji 120.000 stanovnika, dakle skoro četvrtinu čitavog stanovništva Dalmacije. Čielo to brojno pučanstvo nema svoje srednje škole, koje je ne samo od priekte nužde za razvitak Šibenika i okolice, nego je i pitanje najelementarnije pravednosti.

Šibenik se je ovo zadnjih godina stao liepo razvijati u industrijalom i trgovačkom pogledu, dapače je prvi i jedini grad u Dalmaciji, gdje se je počela razvijati velika tvorničarska industrija.

Položaj njegov na moru, u sredini istočne obale Jadranskoga mora, njegova velika luka, koja pruža sigurno zakonite i najvećim brodovima; željeznička staza, koja spaja Šibenik najkraćim putem sa unutrašnjosti, sa srećem zemlje, — sve to vrsta Šibenik među prve naše primorske gradove.

U neposrednoj blizini Šibenika nalazi se glasoviti vodopad rieke Krke, pružajući ogromnu vodenu snagu, koja biva tako uspješno upotrebljena u mnogim velikim i malim fabrikama tjeranim električnom silom, među kojima su i velika tvornica kalcium karbida, električni mlinoi, tvornica tjestenina, teda i dr.

Takodjer u blizini Šibenika nalaze se rudnici Siverića i Velušića, koji dajuju veliku količinu rude i kojima je Šibenik najbliža luka za izvoz.

Usled gradnje uzokračne željeznice Knin-Drvr, Šibenik je željeznicom spojen i sa bogatim šumama Bosne, te se drve izvaža preko Šibenika kao najbliže luke. Produkti iz tvoinica, što se digle, i što će se još bez sumnje dići, morat će se svi slijevati u Šibenik, kao u najbližu i najpodesniju luku.

Zgodnost saobraćaja, te bogatstva same prirode u vodenim silama, u rudi, u drveću služe nepobitnim jamstvom, da će se u Šibeniku industrija, trgovina i promet i dalje razvijati do najvišeg stepena i da Šibenik u tom pogledu barem čeka liepa budućnost.

Šibenik je bio od pamtićevica na glasu sa inteligencije, pronicavosti i poduzetnog duha na znanstvenom, prosvjetnom i umjetničkom polju. Ne ćemo ovdje spominjati njihova imena nit njihova djela, jer su obće poznata. Napomenismo to jedino s toga, e da još bolje odskoči golemo šteta nanešena Šibeniku, okolici, društvu i ljudstvu usled digotrajne nemile zapuštenosti Šibenika u kulturnom pogledu sa strane države.

Nu čemu bi bila zgodnost položaja, čemu bogatstvo prirode, čemu inteligencija građanstva, kada država ne bi pružila Šibeniku prvo i glavno sredstvo, prvi i glavni uvjet svakog duševnog i materijalnog razvitka t. j. prigodu, da građani i okolno žiteljstvo mogu steći veću naobrazbu, da prirodjeni dar i pameti uzognu upotrebiti u djelima na korist naroda i domovine?

Da je osnutak srednje škole prieka nužda za Šibenik budi dokazom i to, da je država još god. 1866 bila ustrojila u njemu realnu

gimnaziju. Tada Šibenik nije broji 6000 ni stanovnika, a o kakvom razvitku industrije i trgovine nije moglo biti govora. Ipak su tada njerodavni državni faktori smatrali da je nužno i pravdedno da i Šibenik imade svoju srednju školu. Realni gimnazija bi ipak ukinuta god. 1874 zbog pomanjkanja zakonitog broja učenika ili nastavnih sila. Nego taj je razlog bio samo prividna. U ondašnjoj realnoj gimnaziji šibenskoj vladao je izključivo talijanski jezik i talijanski duh, tako da je ta škola bila upravo zatvorena za hrvatsku mladež, koja onda kao i danas sačinjava skoro jedini kontingent naših škola. Izključena naša hrvatska mladež iz gimnazije naravna je stvar, da nije u njoj moglo biti dovoljno učenika. Pokušao se i utrakvizam, ali zaludu. No da je onda ta gimnazija po pravici i zakonu bila pohrvaćena, Šibenik bi je i danas uživao i suvišni bi bili današnji napori građana, da je opet dođu.

U državi imade srednjih zavoda i u gradovima sa manjim brojem pučanstva od Šibenika, u gradovima, koji ne prednjače u industrijalom i trgovačkom pogledu. I u našoj pokrajini vidimo, da je svaki drugi oveći grad dobro ili prilčno obskrbljen školama. Samo Šibenik čini iznimku!

I ipak i bez obzira na sve prilike gori iztaknute, bez obzira na broj pučanstva, na razvitak industrije i trgovine, na inteligenciju našeg naroda, na slavu njegovu prošlost — Šibenik i s drugih razloga punim pravom traži, da se u njemu osnuje srednja škola.

Šibenik je sieto mnogobrojnih crkvenih, državnih i autonomnih vlasti i institucija, u njemu su toliki uredi, a u zadnje doba i vojništvo. Kod državnih i autonomnih ureda imade preko 300 namještenika. Svi ti tužno gledaju u budućnost svoje djece, jer nisu u Šibeniku u mogućnosti da im dadu takovu naobrazbu, kojom će se moći kroz svet proturiti i zaraditi svoj kruh. Od kolike je to štete po djecu, po roditelje, po istu javnu službu, po našu zemlju, naročito po Šibenik, mislimo, da nije potrebno dalje razlagati.

Nema grada u cijeloj monarhiji, koji po red tolikih i takovih javnih ureda i ustanova ne bi imao svoje srednje škole. I u tom pravcu dakle Šibenik bi bez takove škole bio grdna — iznimka!

Šibenik po ničemu ne zasluuje da bude i nadalje ovako zastopavljen od države u pogledu škole i nauke, pomoću kojih jedino će moći da napreduje u svakoj grani znanja i umjeća.

Da bi u srednjoj školi u Šibeniku bilo liepa uspeha i da bi ista bila brojno pohadjana, jamči uspeh, što ga potučuju mladići iz Šibenika i njegova okružja kod srednjih škola u zemlji, kao i broj ih mladića, koje roditelji velikim žrtvama i često svojom ekonomičnim razsulom uzdržavaju na naukama daleko od svoje kuće.

Šibensko okružje sačinjavaju občine: Šibenik sa 24920 stanovnika, Tiesno sa 7730, Vodice sa 2790, Zlarin sa 6910, Skradin sa 10915, Drniš sa 23611, Knin sa 13090, Promina sa 5580, Vrljka sa 12405 stanovnika. Školske godine 1903-04 bilo je iz tih občina na gimnazijama zadarskim 80 učenika, na realci u Zadru 12, na gimnaziji u Splitu 31, a na realci u Splitu 43 učenika, po tom u sve u samim srednjim zavodima Zadra i Splita 156 učenika, iste godine u gradjanskoj školi u Šibeniku bilo je do 70 učenika.

Zadnjih godina taj se broj daleko povećao, te je škol. g. 1905—06 bilo u srednjim zavodima pokrajine 232 učenika, a na gradjanskoj školi u Šibeniku preko 70. — sve to iz Šibenika i njegova okružja.

Nadodajuć tome sve one mladiće iz Šibenskoga okružja, što uče na gimnazijama u Dubrovniku, Kotoru i Sinju, na srednjim zavodima van pokrajine, na učiteljskom preparandiju itd. to bi broj učenika srednje škole u Šibeniku iznosio sigurno do 300. Opazit je još, da u samom Šibeniku imade do 900 muške djece obve za ne na pohadjanje pučkih škola.

Obzirom na zgodnu željezničku i dosta razgranjenu parobrodarsku svezu, na položaj Šibenika, koji je naravno središte obrtnog i trgovačkog života svog okružja, obzirom na to, što je Šibenik sieto tolikih vlasti i ureda, stanovnici šibenskoga okružja u neprestanom su dodiru sa Šibenikom, kamo zalaze zbog svojih raznovrstnih posala, te je sasvim naravno, da bi roditelji iz svih občina šibenskoga okružja slali najrdje svoju djecu u šibensku srednju školu, gdje bi ih mogli, tako rekuć, neprestano nadzirati.

Osnutkom srednje škole u Šibeniku smanjio bi se znatno broj učenika kod srednjih zavoda Zadra i Splita, te bi nekoliko učiteljske snage postale tu suvišne i mogle bi se namjestiti kod srednje škole u Šibeniku, pa bi tako država bez bitnih troškaka mogla udovoljiti velikoj nuždi, vrućoj želji i vapaju ovoga pučanstva.

Po Šibenik je najkorisnije, da se uzpostavi viša realka naravski s hrvatskim nastavnim jezikom. Ovakova je škola najpodesnija obzirom na današnje prilike, koje traže što više tehničkih sila.

Naši mladići posvetili će se ponajviše realističkim, tehničkim naukama, jer imadu prigode da vide svojim očima u mjestnim poduzećima, u rudnicima, u fabrikama svu korist, što, baveći se takovim naukama, mogu pribaviti svojoj rodjenoj grudi, svome narodu i samim sebi. Tada bi domaća ruka mnogo uspješnije upotrebila na korist naše zemlje obilnost prirodno njezinog blaga.

Bez srednje škole Šibenik dalje ne smije i ne može biti. Poljođeljstvo, a naročito vinarstvo usled užasne filokserične zaraze, spalo je na najviše grane. Našemu pučanstvu treba drugih vrsta privrede, koja se ne mogu naći nego u industriji i trgovini. — Da se Šibenik u tom pravcu uzogne razvijati treba njegovu pučanstvu i njegovoj prostranoj okolici podati potrebno sredstvo, potrebitu školu, e da se uzogne uspješno održati u svjetloski takmi za prosvjetom, napredkom i blagostanjem.

Trideset je godina što za takovom školom vapije cio Šibenik. Sve je do sad bilo zalud, ali se zato ovo pitanje nije nikad skulno s dnevnoga reda, jer je za Šibenik pitanje životno, koje je isti pokrajinski sabor u Zadru takovim priznao, kad je ono u svojoj sjednici 14. studenog 1905 jednoglasno prihvatio svestrano obrazloženi predlog našeg zastupnika Dr. A. Dulibića, kojim je zatraženo ustanovljenje srednje škole u Šibeniku.

Ovo pitanje ne smije ništa što da bude više ni za čas mimoidjeno, jer svako dalje njegovo odgaganje nanosi Šibeniku i njegovu okielu ogromnu i nenadoknadivu štete.

Iz Hočevarova pašaluka.

Kako Hočevar opaža propise i naredbe.

U okružnici, izdanoj od c. k. pokrajinskoga financ. ravnateljstva dne 19. srpnja 1902. broj 11620. na sve tri kotarske financ. vlasti u Dalmaciji, izmedju otaloga stoji i sljedeće:

„Questa Direzione trova di disporre che in conformità e corrispondenza al principio di massima riguardo alla parità delle lingue del paese espresso nel Ministeriale Dispaccio 2 Giugno 1874 N. 2703 F. M. siano regolate indistintamente le iscrizioni di tutti gli i. rr. Uffici di finanza nonché delle vendite tabacchi e collettore del lotto, in modo che abbiano senza eccezione ad essere bilingue e precisamente in guisa che tenga il posto superiore la lingua della maggioranza del paese rilevata dai risultati dell'ultima anagrafe.“

Questa regolazione per i venditori del tabacco e per le collettore del lotto, dovrà tosto aver luogo mentre per la regolazione degli stessi degli uffici di finanza si procederà di mano in mano che subenterà ili bisogno di farvi riparazioni“.

Po napomenutoj odredbi, u svoj Dalmaciji, u kojoj je 97% hrvatskog pučanstva, nadpisi na uredovne cimere, prodavaonice duhana, uredovne pečate itd. (financijskih vlasti i ureda)

moralni bi nositi oznaku na prvom mjestu u hrvatskom, a na drugom mjestu u talijanskom jeziku.

Da li se to opaža? Ne nipošto! Jer su nadpisi kod svih finansijskih, carinarskih i pozreznih uredu u Zadru prije talijanski pak hrvatski. Tu se najprije čita: „I. R. Direzione Provinciale di Finanza“, „I. R. Direzione Distrettuale di Finanza“ itd., pa bi se po tome reklo, da je u području pokrajinske dotično kotarske finansijske uprave u Zadru većina talijanskog pučanstva. Ni pola jada za to, jer su to možda još stare table, ama one, koje su do sada nosile prije hrvatski pa talijanski nadpis, počese se izmjenjivati s novim nadpisima i to: prije talijanski pak hrvatski. Počelo se je — po Hočevarovu nalogu — u Mutalu sa cimerom onog carinarskog izloženstva, onda pak s onim carinarskog izloženstva u Postirama, pa sve redom. Tu vam se koči na prvom mjestu: „I. R. Espositura Doganale Port—San—Mar—Melada“ itd.

Što mislite, da li je uredovnik pečatima? Kakav naslov nosi uredovni pečat računarskog odsjeka kod pokrajinskog financ. ravnateljstva u Zadru? Čisto talijanski, baš kao u Milanu! Evo ga: „Dipartimento Contabile dell'I. R. Direzione Provinciale di Finanza, Zara“. To su ga Hočevar, Denaro—Orfei skrili. Ova tri, te naredjivaju, da odnose propise treba opaziti, oni ih krše i gaze što više mogu. Pečat predsjedništva financ. ravnateljstva skupljen je u Berlinu. Evo ga: „Præsidium Finanz Landes Direktion, Zara“. Dakle prvi čisto talijanski, a drugi skroz njemački.

God. 1905. uzpostavljena su dva izložena Povjerenika Financ. Straže, jedan sielom u Zadru, a drugi u Kotoru. Njihovi su uredovni pečati trojezični, t. j. talijanski, njemački i najposlije hrvatski. Ova su dva mjesta popunjena sa dvojicom povjerenika financ. straže Niemca Grund i Graf, koji su ipak u prvome početku s pokrajinskim finansijskim ravnateljstvom bili započeli talijanski dopisivati, usljed česa im je ovo već drugog mjeseca naredilo, da s pokrajinskim financ. ravnateljstvom moraju njemački dopisivati. Kako ti povjerenici dopisuju s razdielima financ. straže? Izključivo talijanski, a riedko kada hrvatski.

I uredovni pečati kontrolnih uprava i razdiela finansijske straže u Zadru, Splitu, Su-petru, Šibeniku, Sinju, Imotskom itd. nose nadpise prvo talijanske, pak hrvatske.

Prosuo se glas, da će po Uskrus ministar financija glavom doći u Dalmaciju, e da se uvjeri o kaosu, koji je nastao zapostavljanjem hrvatskog jezika. Neka dodje, neka, imat će što vidjeti. Još prije no nas posjeti preporučujemo mu, da se kani izletu k Biševu, k vodopadu Krke i drugih, a neka s malo dobre volje poviri amo-tamo po raznim uredima, neka posjeti i koji razdiel finansijske straže, pak neka poviri u knjige zapovijesti — tu će se osvjedočiti, da nigda još nije jedna naredba na hrvatski jezik prepisana bila. Vidjet će kako se prepisuju u tu knjigu okružnice i naredbe izključivo u talijanskom jeziku, kojih se smisao — pošto oni te ih prepisuju slabo poznavaju talijanski jezik — prepisanim često izopačuje i ostaje bez ijedne vrijednosti.

Ova talijanska pisanja kod finansijske straže na veliku je škodu naše domaće čeljadi, a osobito one iz Zagore. Premda zaslužni u svakom pogledu, zapostavljaju li se kod promaknuća, izlikom tobože, da nisu sasvim sposobni za talijanski jezik, dočim one te ne znaju ni beknuti hrvatski bez ikakvih vrlina, a poznaju talijanski ili njemački, promiču i do činovničke časti. Evo dakle, kako Hočevar opaža propise i naredbe.

Molimo sve hrvatske novine, da ovu tužnu, ali istinitu viest na znanje javnosti prenesu.

Beč, 10. travnja.

Carevinsko vieće. Zakonska osnova o rekrutima bila je prihvaćena ogromnom većinom glasova. Jučer je započela razprava vrhu prešnog predloga zast. Malachovskog, da se prihvati osnova glede ustanovljenja novog ministarstva za radnje. Prešni predlog bi primljen. Meritorna razprava sledi danas, i po svojoj prilici bit će osnova sutra konačno prihvaćena. Tako ćemo imati trinaest ministarstvo.

U carev. vieću kao da se ne može o ničemu razpravljati ni zaključivati bez prešnog predloga. Tako je danas bio prikazan prešni predlog zast. Steinwendera, da se naprešno razpravljaju državni proračun za g. 1908. Taj predlog doći će na razpravu poslije uskrsnih blagdana. Sutra će se dogoditi carevinsko vieće, koje će se opet sastati po svojoj prilici na 28. tek. mj., a to radi pravoslavnog Uskrasa.

Hočevar. Ovdje je pobudila u raznim krugovima ne malu senzaciju viest „Narodnog Lista“, da je finansijski podpredsjednik Hočevar zatražio dozvolu za nošnju oružja. Njegova se okružnica, o kojoj je bilo toliko govora, smatra smušenim, nezobiljnim činom, a potjera za pouzdanicam djelom toliko lakomnim, koliko nedostojnim jednog poglavice. Sami njegovi prijatelji kao da su vrlo zabrinuti, jer uviđaju, da mu je položaj nemoguć.

Njemačka nenošljivost. Tekom ljeta pri proslavi kraljevog jubileja imala su ovdje gostovati razna njemačka kazališna društva, među ostalim i ono češko narodnog kazališta. Proti gostovanju ovog potonjeg Niemci su podigli užasnu hajku, jer vele, da bi s češkim predstavama bio ugrožen njemački karakter Beča. Pošto u Beču imade preko 200.000 Čeha, Niemci se plaše, da oni tom prigodom ne pruže sjajnog dokaza svoje moći u ovom gradu, da ne upotrebe prigodu za velike češke manifestacije. Grozničavo agitaciji Niemaca uspjelo je, da osuješte gostovanje češkog narodnog kazališta. Uprava kazališta „An der Wien“, gdje su Česi imali predstavljati, otkazala im je kazalište, i tako češko društvo ne će amo ni doći.

Ovaj je postupak pobudio silno ogorčenje u češkim i uobće u slavenskim krugovima, koje je pripravljaju na odmazdu. Tako će Česi bojkotirati njemačko kazalište u Pragu; kazališna društva poljska i slovenska, što su se bila također prijavila za gostovanje, odustali su od toga, premda njima nije otkazano bilo kazalište.

Sve posljedice, koje će nastati usljed zabrane gostovanja češkog kazališta, nije dano

predviditi. Surovi postupak Niemaca, osim što pruža dokaz njihove mržnje i fanatizma, izaziva očito i njihov strah pred češkim elementom, koji se u Beču sve to više širi i jača.

Delegacije. Želja je vladinih krugova, da se delegacije sastanu mjeseca svibnja, i da se riješi tad pitanje o povišenju plaća častnicima. Tomu se još svedjev odlučno protivlje Magjari. Ministar izvanjskih posala Aehrenthal krenuo je danas u Peštu, u svrhu da skloni magjarske krugove, da pristanu na uredjenje častničkih plaća. Ovdje se drži, da će Magjari ipak popustiti.

Naši dopisi.

Metković. (Neurednosti na društvu „Dalmatija“). Uza sve tužbe na novo društvo u njemu nikada ne ide na bolje. Prigodom štrajka gg. vlastnici obećali su, da će pravdedno uređiti plaće — ali o tomu ni zbor! Mjeste obećanih dvaju benija dali su izluženim kapetanima tek jedan — i to kao za milost; drugima potajice podijelili su sve bienije — naravno svojim kreaturama, a najzaslužnijim za društvo uobće najnezahvalniju plaću. Penzije obećali su također uređiti, ali o kakvoj uređbi još nije ni čuti. Li će zar kao deus ex machina u osnovu provesti, gdje će skrpati u svoju korist možebitne penzije. Čekamo, da vidimo.

Panatik mornara gore su nego u ratno doba. Mornari ptežu za hranu dnevno 35 novčica. Je li moguće, da o toj hrani može živiti mornar, koji radi po 16-18 sati na dan? Na parobrode uzimlje se čeljad neizkusna kao upravitelji broda, a stari šekondi, koji imadu toliko godina službe — još ostaju na istom mjestu bez promocije. Kapetan orakul na „Šibeniku“, koji je tekar primljen u službu, lutao je cilu noć po kanalu, neznajući gdje je Neretva, i nije zakasnio nego — četnaest sati, ali to ne radi ružna vremena, nego radi svojega velikog mornarskog izkustva. Ali to je Benjamin, pa ide dobro!

Dne 7. travnja parobrod „Hungaria“ ne polazi iz Metkovića radi ružna vremena, a neki mornarobrod pripisva točno iz Splita, dočim „Hungaria“ služi kao — linca celere.

Pruge Trst—Metković jesu izdvojene kritike, a na prugam Split—Metković putuje se 18 sati. Je li pravdedno, da ta čeljad radi 18 sati na dan u vieku socialifantropije uz tako mizernu plaću?

Agenciji u Splitu nije treba ni govoriti, jer tamo dođi što pitati, gg. agenti ne znaju kada će parobrod doći i kada polazi. Druga društva izvjesje obavješt kada parobrod zakašni — u Splitu možes umrieti i pitajući čekajući. Oni su sjegnuri od procenta — a publici kako bude!

Još čujemo, da će nekoje vrijednije kapetane opustiti, a namjestiti nove po čefu gospode u Trstu. Na taj način bit će društvo prava kolonija Talijanaca.

Napred gospodo vlastnici u tomu smjeru, pa ćemo vidjeti gdje ćete doći — ali nemoj, te se kajati! Za ovaj put dosta!

Viesti.

Propast „Galatee“ u šibenskoj luci. Jučer po podne oko 3 sata došao je Lloydov parobrod „Galatea“ u zamjeni „Bosnie“ i hitio je pristati na jedrino mjesto priprisanje u našoj luci. Duvao je jaki južnjak. More prilično izburkano. Kao uvijek, po ovom vremenu pravac parobrodi bio je zapadna strana „mulla“, kojoj se je iz daljega lagano primicao, tako da je provom mitio krajni ugao u dalečini kao što radi svi drugi parobrodi. U ovom času stroj lagano goni, a budući da je duvao jak južnjak, bilo je očekivati, da će brod ići svojim pravcem i još više na „derivu“, kad na jednom kao da ga je tko prenio, parobrod dođje sa predijim dielom na ugao gata, gdje je, uzprkos zapovijedi sa svom snagom natrag, ipak popuzao niz šantonim. Dotakao se je veoma lagano, jer nema nikakova traga na kraju gata, ali je bilo za „Galateu“ kobno, jer je to već stari, iztrošeni parobrod sa tankim, već izjednim oklopom. „Galatea“ ima oko 40 godina, a nosi 1338 tona.

Usled udarca, koji mladjem brodu ne bi ništa smetalo, otvorila se velika rupa s desne strane prove uprav pod „grujama“, kako se misli, ne mnogo izpod vode. Brod je odmah počeo puštati vodu. Kušalo se otvor zatvoriti, ali bez uspjeha, a kapetan videći da vodu nije moguće svladati, pošao je sa provom u kraj.

Nastojanje momčadi, da se otvor zatvori, bijaše uzaludno. Isto tako bijaše uzaludno nastojanje momčadi C. K. mornarice pod zapovjedništvom gosp. Vj. Susteršića, koji su hvalevredno odmah sa ronilcem i svim mogućim priskočili. Brod se je svedj sve punio vode, tako da su žurno počeli izkrcavati što se dalo. Izkrcalo se dosta toga, ali velika većina tereta ostala je u brodu. Bačve i slično pobacalo se radi veće žurbe u more. „Galatea“ se nagula na lievi bok. Sa guminam i gvozdenim konopim, koje se vezalo sa desne strane za obalne stupove i uza sidra u zemlju ukopana nastojalo se spriječiti da brod ne potone i da se ne izvri. Medjutim tešak teret „Galatee“ izglio je gvozdeni obalni stup, koji je držao provu. Konopi neki popucali, ali nisu glavne gumine i gvozdeni konop. „Galatea“ je ipak sve više tonula i naginjala se, tako da su se u kasno večer svi iz nje odalečili, a oko 11 sati more je i sa palube ušlo uz veliki šum i strašnu lomljavu u stivu i krmu, tako da se je sva „Galatea“ zamjhlala i skoro u more dospila. Iz mora viri prova, desna strana broda i polovina mosta, a kрма je skoro sva pod morem. Jarboli i dimnjak nagnuti su veoma na lievu stranu.

Slika je uprav žalostna. „Galateom“ je zapoviedao gosp. J. Martinić, koji, premda je zapoviedao kao pravi pomorac i upotrebio sve moguće da spasi brod, ipak je danas bez svoje krivnje veoma žalostan.

Gledali smo ga gdje zapovieda, gdje upravlja. Čitali smo mu tugu na licu, i kao da je pitao: za što ova nesreća?

Odgovor je jedan za sve, koji znadu, da je ovaj dan Krka silno nabujala, kako nije u zadnjih 50 godina nikada; koji znadu, da je naša luka užasno zapuštena, kao da je pro-

Na veliki petak.

Davno je bilo — na Golgote visu visio stvorac ciele vase, kad s drva križa pomilova one, što grdili ga, spoznat htjeli nisu.

Prošlo je ljeta — svete krvi svi su izčezli znaci; puk na milijone sa nehom veće odtao jače spone. Sgaženi cvietci tu opet mirišu.

Davno je bilo — i nas bilo nije u suza dolu tom, gdje sve je novo; ali isto Sunce ozgor zemlji sijje;

Žrtva se opet ponavlja. — Kô ubav angjelek uz Križ šapuću mi: Slovo ne zbrisa Vrieme, ne umrije — Ljubavi!

Gjuro Palavršić.

Pravedan ili krivac.

Slika iz sadašnjosti od A. V.

(20) Radije pomiluj stotinu krivaca, prije nego se odлучi osuditi ma samo jednog pravednog.

Ubugo diete na ovaj upit prestrašeno upre svoje zaplakane oči u Živanovića.

„Ne pitajte me, i kad bi morala svoj život izgubiti, na ovaj vam upit ne bi mogla niti htjeti odgovoriti.“

„Promislj dobro, drago diete — pridometne Zoričić. — Radi se o spasenju, o životu tvog dobrog, poštenog ali nesretnog oca. Ja nisam došao k tebi kao sudac, već kao prijatelj njegov, koji hoću da izabavim tvog oca od sramote i da

operem s njega ljagu, kojom se je ljudska zloba na nj nabacila.“

Na ove umiljato izrečene riječi Zoričića biedno diete podigne svoje suzom orošene oči upitno k Zoričiću, obujmiv mu ruke, a jecajući kroz plač izprekinano odgovori.

„Sve ću Vam kazati. Strašno izgledao je moj dobri otac one nesretne večeri kad me je pustio k sebi u sobu. Nikada u mom životu nisam vidila u njega onakovo izobiljeno lice. Otče, otče, vinknula sam prestrašeno, što ti se dogodilo? Što si učinio? Ni riječi mi nije odgovorio, odinuno me je od sebe, kada mu pružih ruke. Tada, o strahote! opazila sam krv na njegovim rukama. Gdje je majka? pitala sam očajno. Nije imao odvaznosti da me pogleda. Nisam ga više ništa pitala, već gonjena nekim nutarnjim nagonom prionula sam živo da operem krv sa njegovih ruku i sa odijela.“

„Jesi li pomišljala, da će tvog oca tražiti radi odsutnosti majke?“

„O Bože! jesam.“

„A za što?“

„Majka se nije povratile, a otac je bio sav krvav. Na moje upite: gdje je majka? nije mi ni htio odgovoriti, niti me pogledati.“

„Je li ti je kašnje, kada se je ponešto umirilo, što priobćilo?“

„Umiriv se poslije duljeg vremena, uzelo me je na naramak, te je gorko proplakao, a ni cigle riječi nije izgovorio.“

„Živanović mi je kazao, da si još prije nego je otac došao iz grada bacala nemirne poglede

u dvorani na svoju majku. Jesi li što tada već sumnjala?“

„Naslučivala sam, da majka nije pošteno postupala sa svojim ocem. Cielo vrieme od kada bijasmo u Jurjevu hvatao ju je neki nemir, te je često sama išla u perivoj, gdje bi se tada zaključala u kinezkom paviljonu. Ovo čudno ponašanje moje majke palo mi je u oči; počela sam sumnjati te oprezno uhadjati za njom. Moja sumnja se obistinila, jer nekoliko puta opazih nekog nepoznatog čovjeka, zagrnuta u kabanicu, gdje se vere kroz šikarje i zraenje perivoja. Jednoć je taj neznanac bio okrenut licem prema meni, te u njemu razpozah, da je to onaj trgovački putnik iz Milana, Veturino, koji je sam razglasio, da će odputovati u San Francisco. O tome nisam nikome pripoviedala, a najmanje otcu, da ga tim ne razžalim. Onog jutra bio je taj čovjek opet u perivoju kod majke, vidila sam ih zajedno. Pri povratku iz perivoja majka je bila raztrešena i zbunjena, kao da joj se što vrlo neugodna pridesilo.“

Zoričić je iz ovog kratkog pripoviedanja dostatno bilo, da sve shvati. Razabrao je, da je vlastito diete držalo svog oca ubojicom; ali iz tog pripoviedanja saznao je također, da Talijan i zavodnik Radujevićeve žene nije odputovao u San Francisco, već da se je sakrio u blizini Jurjeva i da je kroz cijelo ovo vrieme obćio sa pokojnom Radujevićkom, što je za nj svakako bilo važno, jer je bilo u očitoj mjeri protuslovnosti sa Radujevićevim izkazom, u kojemu je rečeno, da se je prejevno Talijan Veturino povratio sa puta tek onog dana.

Istina da ovo protuslovlje nije samo po sebi moglo ni iz daleka biti tako moćni dokaz i da bude okrivljenom prijatelju od takove koristi, da bi se na temelju toga dokaza mogla uspješno izneti nevinost Radujevićeva na vidjelo. Trebalo je imati za to drugih i to na čvrstoj podlozi dokaza. Za Veturinino nije poslije umorstva bila izdana sudbena tjeralica, a sada pošto je već poteklo toliko vremena ovakova tjeralica bila je po mnenju Zoričića bezpredmetna.

S toga razloga započeo je Zoričić razpitanja o čudi i ponašanju Veturina sam na svoju ruku, te je iz pouzdanog izvora doznao, da ovaj zaista nije odputovao kako je dao razglasiti, već da se je sakrivao u okolici Jurjeva. Doznao je napokon, da je Veturino poslije umorstva odputovao i to pod svojim vlastitim imenom i da mu se nije baš osobito žurilo, jer je još cilieh pet dana borovao na kopnu prije nego se je ukrcao za Ameriku.

Okolnost što je Veturino neskrivajući svoje pravo ime odputovao i da se je slabo žurilo da odputuje, govorila je doduše njemu u prilog, jer da se je čutio krivcem bio bi svakako nastojao, da se čim prije dohvati luke i da okrene ledja svojim progonteljima.

Po naputku Zoričiću pisao je Živanović u Milan, gdje se je dao razpizati za trgovačkoga putnika Veturina, od kuda je stiglo do malo vremena pisao, u kojem se javlja, da traženog nema već od dulje vremena u Milanu, ali da je za stalno odputovao u New-York. Suviše bi Veturino u tom pismu opisan kao vrlo nagao i lahkoman.

(Nastavit će se).

kleta od c. k. pomorske vlade; koji znadu, da je „muo“ sagrađen kako ne smije da bude, koji su vidili kako je silna struja „Galateu“ uprav prenela. Svi oni, koji ovog stari razume, znadu, da se je nesreća dogodila, jer se dogoditi morala usljed elementarne sile, kojoj c. k. vlada nije znala ni htjela metnuti obrane, premda se za to moli ima pedesetak godina.

Na ovo ćemo se još povratiti. A već sada kažemo, da bi svu štetu, koju će društvo i trgovci imati širom Dalmacije, a iznaša valjda preko 10 milijuna K, imala nadoknaditi c. k. vlada, jer je ona svemu ovomu kriva.

Danas dolazi „Pluto“ a valjda i „Gigant“, da spase, ako je moguće, biednu „Galateu“.

Lična viest. Danas je bio ovdje na proslavu veleuč. narodni zastupnik g. Antun vezl Vuković. G. načelnik pošao je k njemu, da mu i osobno zahvali na njegovu zauzimanju u pitanju, kojim se bavi naš današnji uvodni članak.

Podstarosta sokolskog Saveza. Jučer u jutro stigao je iz Zagreba preko Zadra u Šibenik gosp. Dr. Frano Bučar, podstarosta hrvatskog sokolskog saveza, sa gospođom. Iza kako je posjetio naš „Hrvatski Sokol“, razgledao je cio grad, pa se zaletio kočjom do Krke, kamo ga pratio brat vodja Kulić. Posle podne krenuo je za Split. Gosp. Bučar posjetit će razna mjesta Dalmacije i obaći će sokolska društva. Milomu gostu želimo najugodniji boravak u našim krajevima.

Nevremne. Za jučešnje oluje juga, kako čujemo, bilo je i drugih nesreća na moru osim one, što se dogodila „Galatei“. Kod „Martinske“ u malo da nije naštradio jedan dolački brod, da ne bijaše brze pomoći parobroda „Miramar“, a blizu otoka Tjajata kod Privča uslijed brodoloma bilo je i žrtava. Što saznamo, javit ćemo u subotu. Bože daj, da ne bude zla!

Kriči se obala. Jutros radnici gosp. Lucije Roca, rodom Alfirević, zaokružiš 141 m² na našoj obali pred kućom Komića i stadoše kriči. Svjet se čudi i krsi odakle ta sila. U stvari je ovo, da je pred 33 godine obćina porušila kuću Alfirević bez naknade. Vlastnici tražili naknadu kroz sve ovo vrijeme, ali davalo im se, kako čujemo malo. Bilo pravdanja i natezanja. Današnja obćinska uprava također ne htjela dati više od prvaišnjih, a vlastnik ne htio popustiti. Pred nekoliko dana dobio je uknjižbu na to svoje zemljište i danas ga je htio zaokružiti. Obćina mu obstavila krčenje.

I ovo su važni tragovi i posljedice prvaišnjih obćinskih uprava, koje nisu htjele stvar urediti, već ju iz tolike druge nevolje ustanovili u baštinu današnje obć. upravi. I ovo je jedan dokaz više, kako se je u ono doba upravljalo na našoj obćini.

Radi oblija gradiva morali smo ovaj put izostaviti nastavak članka: „O diobi obćinskih dobara“. Doniet ćemo ga u narednom broju.

Pozilio mu. Prekjučer po podne oko 6 sati nenadno je pozilio u kavanj Zanchi gosp. Petru Berošu, ljekarniku. Prenesoše ga odmah kući. Milo nam je, što možemo javiti, da je dobre staru lakše.

Kazalište. U nedjelju večer pjevala se „Favorita“. Ulogu kralja Alfonsa izveo je bariton Petrina. Sve skupa uspjelo je dobro. Kroz ovu veliku nedjelju ne će bit predstava. Na drugi dan Uskrsa dat će se „Ernani“.

Učiteljski Glas. Izšli su odjednom br. 3. i 4. ovog glasila „Saveza dalm. učitelja“ na 16 stranica. Sadržaj im je: Nad strančarstvo, a za stališ (V. Dorbić); O pravu mirovine (F. Škarka); Kotarski školski nadzornik (V. Dorbić); Grafologija (T. Kosović); Uzgojna pouka prema načelu praktičnosti (V. Belamarić); Uz posebne nastavne osnove (P. Dabinović); Slovenska Školska Matica (S. Marčić); Upiti na izpitima osposobljenja (pribrao A. v. Ströll); Predsjedništvo u mjest. škol. vieću (F. Škarka); Narodni vezovi (V. D.). Za tim sledi „Vjesnik“, koji obilat zaprema četiri stranice i pol.

Položio izpit. Doznajemo, da je g. Vjekoslav Rakamarić položio kod c. k. namjest. zbora u Zadru vrlo dobrim uspjehom izpite za graditelja. Naša srdačna čestitanja!

„Hrvatska Radnička Zadruga“ u Splitu imala je na 29. prošlog mjeseca svoju javnu skupštinu, koja se opet nastavila dne 5. t. mj. Preko viećanja bilo je bezrazložnih upada i smetnja sa strane onih, kojima je ta uzorna i za radnike vrlo korisna zadruga tra u oku. Nisu polučili ništa, jer je savjestna zadrugina uprava dobila najbolji glas povjerenja time, što je opet bila potvrđena glasovima ogromne većine.

Trgovina u spljetskoj luci. Kroz zadnjih pet godina porasla je koliko uvozna toliko izvozna trgovina u spljetskoj luci. Uvozna se je povisila za 73, 169 q, dok je izvozna trgovina postigla 223. 317 q. U spljetsku se je luku

avelo dakle za tri puta toliko trgovačkih stvari nego ih se je izvezlo.

Pečenje rakije od suhih smokava. Uslijed ovlaštenja udeljenog od ministarstva financija dozvolilo je pokrajinsko financijsko Ravnateljstvo odlukom 24. Ožujka t. g. br. 4164 da se može iznimnim putem proizvdjeti rakiju od suhih smokava putem paušalizacije ili nagodbe i to u onim slučajevima, u kojim se izključivo upotrebljavaju smokve vlastitog proizvoda. Ovo neka uzmu na znanje zanimane stranke, što su se za ovu polakšicu obračale i na obćinu šibensku i na zastupnika Dr. Dulibića, koji su je eto napokon izposlovali.

„Balkan“, hrvatski dnevnik u Trstu, po novinarskim viestima, prestat će izlaziti koncem ovoga mjeseca. Bit će da je i tome kriva nemarnost predbrojnika, koji većinom misle, da se listovi mogu izdavati bez novčane njihove podpore. Šeta što gubimo „Balkan“, jer je bio u istinu dobro uredjen i ugledan.

Austrijsko ribarsko društvo u Trstu sazivlje XX. obću skupštinu u Trstu dne 26. tek. mj. (nedjelja) u 11 sati iz jutra u zgradi c. k. pomorske vlade. Dnevnii je red: 1. Čitanje zapisnika posljednje sjednice; 2. Razprava o godišnjem izvješću; 3. Razprava i odobrenje godišnjeg proračuna; 4. Prikazanje predračuna za g. 1909.; 5. Priobćenja; 6. Slučajni predlozi članova; 7. Izbor dvaju revizora. Kad dobijemo izvješće o ovoj skupštini, mi ćemo se njim pozabaviti.

Za uredjenje mirovine obćinskih činovnika. Uz tolike druge obćine ovih zadnjih dana i obćinska vieća Korčule i Zadra jednoglasno su se izjavila, neka se i obćinskim činovnicima smanji služba od 40 na 35 godina i uredi mirovina kao za državne i pokrajinske činovnike. Djelo je humanitarno i pravredno, pa nema sumnje, da će i ostale obćine, koje još nisu imale prigode, da se o ovom pitanju izjave, poprimiti slični zaključak.

Za prgonjene činovnike. Među narodom u Hrvatskoj pokrenula se je hvalevredna akcija da se ustanovi fond, iz kojeg bi se pomagalo činovnike, koji bi morali trpiti radi progonošta sa strane Rauchove vlade radi toga, što se nisu žalci kod posljednjih izbora dati svoj glas opozicijonalnim zastupnicima. Hrvatski zastupnici bave se također mišlju, da bi se nešto učinilo, da se stane na put raznim progonoštvima činovnika.

Frankopanski grad u Kraljevici. Doznajemo da se je gradsko poglavarstvo u Kraljevici obratilo na hrvatske rodoljube u Americi, gospodu Mihanovića i Šarića, da bi oni kupili starodrevni Frankopanski grad i tako zapriječili da pane u ruke tudnjicu Magjaru. Nađe je, da će se ti otačevnici rado odazvati ovom patriotskom pozivu.

Knjige „Matice Hrvatske“ za god. 1907. razaišlju se i uručuju počevši od 12. travnja. U Šibenik će stići do koji dan na Matičnog povjerenika g. Josipa Karadjolu, puč. učitelja. Gg. članovi, koji su slučajno promienili boravište, neka to jave g. Karadjoli na vrijeme.

Stogodišnjica Ljudevita Gaja. Družba „Braće hrvat. Zmaja“ zaključila je iduće godine čedno proslaviti stogodišnjicu rođenja slavnoga preporoditelja hrvatskoga Ljudevita Gaja. Tom će prilikom podići spomen-ploču na kući, u kojoj je izašla prva „Danica ilirska“, i pridetiti malu „Gajevu izložbu“, u koju će se sabrati autografi i rukopisi Gajevi i njegovih ilirskih suradnika, za tim slike i razni predmeti iz ostavštine ovoga velikoga Hrvata. Potanji program svečanosti obavjet će se naknadno.

Atentat na galičkog namjestnika. U nedjelju u 2 sata po podne, za primanja audiencija na namjestništvu u Lavovu došao je rusinski djak Siczynski, koji je htio govoriti sa grofom Potockim. Kad je Potocki izišao pred njega, Siczynski je opalio u njega pet hitaca iz samokresa i zadao mu je pet smrtnih rana. Poslie jednog sata grof Potocki je izdahnuo. — Siczynski je poznat kao gorljiv rusinski agitator. Uapšen, izjavio je, da je nbio namjestnika, jer da je ovaj bio neprijatelj Rusina, što se je najbolje moglo vidjeti za zadnjih izbora. Kazao je nadaje, da je on sam, bez ičijeg nagovora, došao od odluke da ubije Potockoga i da je on time izpunio samo jednu narodnu dužnost.

IZJAVA „PRVE HRVATSKE ŠTEDIONICE“ PROTI FRANK ZOTTI I COMP. U NEW-YORKU.

Prva hrvatska štedionica stajala je sa bankovnom tvrdkom Frank Zotti et Comp. u New-Yorku u poslovnom saobraćaju od god. 1900. Već duže vremena postao je taj poslovni saobraćaj dosta neuredan, jer nam Frank Zotti et comp. nijesu nikada na vrijeme dobavljali po-

kriče za izvršenje njihovih platežnih naloga, koji su kod nas radi toga ležali neizvršeni kad-kada više tjedana, dapače i mjeseci. Uslijed toga i da izbjegnemo mnogim urgencijama sa strane onih osoba, kojima su se po Frank Zottiu et comp. doznačne svote imale izplatiti, bili smo konačno prisiljeni prekinuti sa spomenutom tvrdkom svaki poslovni saobraćaj, te smo to saobćili i javnosti na ravnanje svih onih, koji žele, da im iz Amerike doznačnem novac bude izplaćen kroz naš zavod.

Sada primamo od prijatelja iz Amerike obavijest, da je tvrdka Frank Zotti et comp. u svojim novinama new-yorčkim „Narodnom Listu“ od 19. ožujka o. g. objelodanila proti nama izjavu: „Da se razumijemo“, u kojoj podlo navijulje na naš zavod, te nam podmiče neistinitost naših navoda, a da nije za svoje tvrdnje izniela nijedan dokaz.

Ne želimo sa Frank Zotti et comp. nikakvu polemiku, ali smo prisiljeni, da sa indignacijom odbijemo njihove podvale, te da javnosti tom prilikom pružimo sljedeća fakta.

Nije istina, da su Frank Zotti et Comp. prije dvie godine reducirali u velike posao s nama, naprotiv je istina, da je naš posao sa spomenutom tvrdkom baš u godini 1906. bio najjači, te obuhvaćao preko K 14,000,000. Taj posao jenjao je istom lane uslijed spomenutih neurednosti Frank Zotti i Comp.

Nije istina, da su Frank Zotti i Comp. s nama prije tri mjeseca sasvim prekinuli, naprotiv je istina, da smo našu izjavu, da prekidamo s njima poslovanje, izdali 15. veljače o. g., dok su Frank Zotti et Comp. istom na temelju te naše izjave od nas kabeledpešom od 19. ožujka o. g. zatražili izvadak njihovog računa i povratka još neizplaćenih listina. Te listine, koje su kod nas ležale neizvršene radi pomanjkanja pokriva, datirale su iz prosinca pr. g. i siećnja o. g., dakle su neke bile tri mjeseca stare, te su iznosile svotu od četvrt milijuna kruna. Te smo listine povratili gg. Frank Zotti i Comp. na 21. ožujka o. g. putem javnoga bilježnika g. Franje Arnolda u Zagrebu, kod kojega smo pravo stanje stvari ustanovili notarijatskim aktom.

Na ostala podmetanja i prigovore ne držimo za vrijedno da se osvrnemo, nego samo konstatujemo, kako su gg. Frank Zotti i Comp. ipak u svojoj spomenutoj izjavi na koncu držali za nužno, da svojim mušterijama poruče, da se, imaju li kakovu pritužbu glede poslano novca, obrate na njih, pa da će stvar razviditi i dovesti u red, da nitko ne bude trpio nikakove štete.

Držimo, da je taj poziv dosta jasan, da se vidi, kamo je smjerala ciela njihova izjava. Zagreb, 8. travnja 1908.

Prva hrvatska štedionica.

Do časa kad nam je list morao u stroj, nismo primili nikakve brzojavke.

Hrvatska fiskara (Dr. Krstelj i dr.)
Vlastnik, izdavaatelj i odgovorni urednik Josip Drezga.

Priobćeno.)*

Gosp.

MATKU CAREVIČU

u Selcima.

Ako koga stavimo u list, nemaj se ti za nij ostenditi; prošio je ono vrijeme kad je jedan za drugoga u soldate odjia.

II. zapovid „Duje Balava“.

U broju 77-78. „Hrvatske Krune“ izdržali ste se kao zečić broj I. na obranu svoga gospodara.

Baš mi nije drago Vama odgovarati, jer ni u snu se nisam nadao, da ćete se Vi toga posla zauzeti. Nu eto neka bude, kad Vas je ta nesreća zapala.

Poslie nego ste tu Vašu budalaštinu dali čitati po Selcima, poslali ste trojicu mudraca, da kúpe po mjestu podpise na izjavu, kojom mislite bolje poduprieti Vašu pisaniju, a obraniti svoje gospodare. Jadna Vam pomoć od toga; nitko ne može pobiti, što sam ja pisao i što sada potvrđujem — a što se ni Vi niste usudili pobijati.

Zar mislite, da križi i podpisi, što ste ih sabrali od zavedene čeljadi, maloljetnih, udovića, dužnika itd. mogu oprati ono, što ni Gubavica ne može? Ako se s time tješte, na zdravlje Vam.

Sad prelazim na vaše drljanje, koje, i ako ste nadpripris, niste bili u stanju sam sastaviti! Ponajprije prezirem odbijam Vašu podvalu, da mi je tko drugi sastavio i na podpis podmetnuo onu moju izjavu.

*) Uredništvo ne prima nikakve odgovornosti.

Mene je zgadilo izvršanje gosp. Bošnjaka, pa sam htio javno posvjedočiti istinu, — a to mi je upravo bila dužnost, — pošto se je mene i mog posvjedoženja ticalo. Ako sam sebe nazvao obćinskim urednikom, to sam i bio, dočim mi je bilo povjerenje posvjedočavanje o izlaganju izbornih Imenica. Ako još ni sada nerazumijete što je obćinski urednik, povirite §§. 101. 102. kaz. zak., kojeg revno proučavate, te je čudo, da Vam je izbjegao...

Promasili ste, ako ste mislili poniziti me, navadajuć moja čedna zvanja. Jadna li je Vaša glava kad tako misli u vieku jednakosti!

Jest, gosp. Matko, ja sam obnašao sva ona zvanja, što ih navadajte, pa se svim mojim zvanjima ponosim i vedro mi je čelo, jer sam prost svakog čina, s kojeg bi se mogao crveniti.

Vi, gospodine Matko, bili ste po redu Di-dolića konobar, kočijaš, pa i pisar, u potrebi kokošar i sudoper. Danas ste Vašim naporom i naukom postao patentirani mešetar, a tko zna što ćete još sve postati. Svakako bilo Vam sretno i beričetno!

Priiznajem, da sam u svojstvu redara svojedobno podnio prijavu protiv Vas i družine, jer ste kúpiili podpise na denunciju proti obćini i time podraživali seljane, pa je neposredno za tim neki zavedenjak posjekao loze na odrini u dvorištu obćinskog prisjednika gosp. Tome Štambuka. Sve te činjenice bile su navedene u mojoj poštenoj izjavi; pa ako ste za to bili pozvani pred sudca iztražitelja, to je posao zakona, nikako moj. Ja sam vršio samo svoju dužnost.

Istina je takodjer, da okaljanje obćinskog grba poteklo je iz Vašeg dvorišta i da je za taj čin bio osuđen Vaš rođak. Ali nije istina, da sam ja ista prigodom iztrage nosio na obć. uređ; već je za to urednički poštovodja upotrebio gosp. Stjepana Trutančić-Cvitića.

Svjetujem Vam, da se kanite čorava posla, a pošto se razumijete u mapu pomozite:

- 1.) ustanoviti, koji su to naši rodoljubi, što su prisvojili na tisuće vrti obćinske zemlje;
- 2.) odvratiti od podjarivanja i nagovaranja proti zauzetnoj današnjoj obćini. upravi, ne bi li njeno nesebedično djelovanje riešilo naše mjesto do sadašnjeg težkog jarma.

Ovo pisah radi bistenja, a ne radi Vas i onih, koje branite; a svaki nezavisan i pošten poznavac naših prilika priznati će, da je moja malenkost — i ako jednostavni obćinski pisar — moralno daleko nad takovićima.

Selca na Braču, 8. travnja 1908.

Marijan Bošković.

Steckenpferd

--- Bay-Rum

najbolje sredstvo
za pranje glave.

10-1

HRVATI I HRVATICE!
pomozite družbu sv. Ćirila i Metoda u Istri.

Čast mi je obavjiti P. N. Obćinstvu, da mi je povjerenje za Šibenik i okolicu glavno zastupstvo

osjeguravajuće zavoda
„Victoria“ u Berlinu
ntemeljena god. 1853.

- Osjeguravajuće grane jesu sljedeće:
- 1.) Pučko osjeguravanje: a) za zdrave osobe do 14 g. bez liečničke pregledbe. b) za zdrave osobe od 15-te godine unapried također bez liečničke pregledbe.
  - 2.) Osjeguravanje u slučaju smrti i preživljenja. (Mješovito osjeguranje).
  - 3.) Osjeguranje glavnica i prištenje.

Na zahtjev daju se potanje obavjesti i o drugim nazrednim granama osjeguracije.

UVJETI NAJPOVOLJNIJI.

Sa štovanjem
JURAJ GRIMANI - Šibenik.

PODRUŽNICA HRVATSKE VJERESIJSKE BANKE - ŠIBENIK.

BANKOVNI ODJEL

prima uložke na knjižice u konto korentu u ček prometu; eskomptuje mjenice, financira trgovačke poslove, obavlja inkaso, pohranjuje i upravlja vrijednima. Devize se preuzimaju najkulantnije. Izplate na svim mjestima tu i inozemstva obavljaju se brzo i uz povoljne uvjete.

Dionička glavica K. 1.000.000

Pričuva zaklada 100.000
Centralna Dubrovnik - - - - -
- - Podružnica u Splitu i Zadru.
Priskrbuje zajmove uz amortizaciju kotarima, općinama, i javnim korporacijama.

MJENJAČNICA

kupe i prodaje državne papire, razteretnice, založnice, srećke, valute, kupone. Prodaja srećaka na obročno odplaćivanje. Osiguranje proti gubitku kod zdiebanja. Revizija srećaka i vrijednostnih papira besplatno. Unovčenje kupona bez odbitka.

ZALAGAONICA

daje zajmove na ručne zaloge, zlatne i srebrne predmete, drago kamenje itd. uz najkulantnije uvjete.

Banca Commerciale Triestina

prima:

Uložke u krunam uz uložničke Listove:
sa otkazom od 5 dana uz 2 3/4%
" " " 15 " " 3%
" " " 30 " " 4 1/4%

Uložke u zlatnim Napoleonima ili u engl. funtim (sterlinam) uz uložničke Listove:

sa otkazom od 15 dana uz 2%
" " " 30 " " 2 1/2%
" " " 3 mjes. " 3%

NB. Za uložne listove sada u toku, nov kamatnik ulazi u kriepost 15.og Novembra i 10.og Decembra o. g.; izdaje blagajničke doznačnice na donosioca sa škadencom od 1 mjeseca uz kamatnjak od 1 1/2%.

Banko-Žiro i Tekući račun. Valuta od dana uložanja, uz kamatnjak koji će se ustanoviti; obavlja inkasso mjestnih računa, mjenica glasećih na Trst, Beč, Budimpeštu, Prag i druge glavne gradove Monarhije, te plaća domicile svojih korentista bez ikakvog troška.

Izdaje uložne knjižice na štednju uz dobit od 3 1/2%.

Otvara tekuće račune u raznim vrijednotama. Inkassi: Obavlja utjerivanje mjenica na sva mjesta Inostranstva, odrezaka i izriebanih vrijednostnih papira uz umjerene uvjete.

Izdaje svojim korentistima doznačnice na Beč, Aussig, Bielitz, Brno, Budimpeštu, Carlsbad, Cervignano, Cormons, Cernovicu, Eger, Rieku, Friedek, Gablonz, Goricu, Graz, Innsbruck, Klagenfurt, Lavov, Linz, Olomuc, Pilsen, Polu, Prag, Prossnitz, Dubrovnik, Solno grad (Salzburg), palli, Pehlitz, Troppau, Warnsdorf, Bičko-Nowo-mjesto i druge gradove Monarhije bez ikakvog troška, a na inozemstvo po najboljem dnevnom tečaju.

Izdaje Kreditne listove na sva mjesta Monarhije i inozemstva.

Bavi se kupnjom uz tovarne dokumente u Novi York, London, Pariz, Hamburg, itd. itd. uz umjereni kamatnjak.

Daje predumje na vrijednostne papire, robu, warrants i tovarne dokumente uz uvjete, koje će se ustanoviti.

Daje jamčevinu za carine skladišta Kontra-nja (Contirungs-Lager).

Preuzimlje u pohranu i upravljanje:

U sobi sigurnosti, koja pruža najveću garanciju proti kojoj mu drago pogibeži provale i vatre i kojoj je posvećen osobiti nadzor sa strane bankovnih organa, primaju se u pohranu vrijednostni papiri, zlato, srebro i dragocjenosti, uz povoljne uvjete, te se na zahtjev prezuma i upravljanje istih.

Osiguravaju vrijednote proti gubitim zdiebanja.
Banca Commerciale Triestina.

NE ČITATI

samo već kušati se mora
davno prokušani medicinski

STECKENPFERD

od
Ilijanova mleka **SAPUN**

od BERGMANNA i Druga, Draždjani i Tetschon
na/L. od prije poznat pod imenom
BERGMANNOVA SAPUNA
od Ilijanova mleka
da se lice oslobodi od sunšanih pjegica,
da zadobije bijeli tein i nježno boju.

Pretplatno komad po 80 para

u drogariji **VINKA VUČIĆA**
ŠIBENIK.

Jadranska Banka U TRSTU.

Bankovne prostorije u ulici Cassa di risparmio, Br. 5.
..... Vlasita zgrada. ....

Obavlja sve bankovne i mjenične poslove: eskomptuje mjenice, daje predumjove na vrijednostne papire, kao i na robu ležeću u javnim skladištima.

Kupuje i prodaje vrijednostne papire, svake vrsti, devize, inozemni zlatni i srebrni novac, te banknote i unovčuje kupovne i izdribeane papire uz najpovoljnije uvjete.

Izd je doznake na sva glavna tržišta monarhije i inozemstva, te otvara vjeresije uz izprave (dokumnte) ukrcavanja.

Prima novac na štedioničke knjižice u tekući i giro račun.

Obavlja sve burzovne naloge najbrže i najsavjestnije uz vrlo umjerene uvjete.

Posreduje i konvertira hipoteke kod prvih hipotekarnih zavoda uz najniže uvjete.

ŠIRITE

- „HRVATSKU RIEČ“!

Najbolje sredstvo za higijenu USTA I ZUBI
Mondiale Manufacture
Glavno skladište za Dalmaciju kod E. VINKA VUČIĆA, ŠIBENIK.

NOVO ustanovljena

Hrvatska Tiskara

u Šibeniku
(ulica Stolne Crkve).

Preporučuje se najbolje P. N. Obilježje za izradbu svakovrstnih račnja, kao: raznih dijela i brošura, posjetnica, kuverta, listovnih i trgovačkih papira, zaručnih i vjenčanih objava, osmrtica i sve druge u tu struku zasjecajuće radnje. Jamči za tačnu i modernu izradbu uz poseve umjerene cene.

CROATIA

OSIGURAVAJUĆA ZADRUGA U ZAGREBU.
UTEMELJENA GODINE 1884.

CENTRALA: Zagreb, Zrinjski trg, Borislaviceva ulica br. 2.
PODRUŽNICE I GLAVNA ZASTUPSTVA: Ostek, Sarajevo, Spljet i Trst.

Ova zadruga stoji pod okriljem i nadzorom obćine slobodnog i kr. glavnoga grada Zagreba, te prima uz povoljne uvjete sljedeće vrsti osiguranja:

- I. Na ljudski život:**
  - a) osiguranja glavica za slučaj doživljaja i smrti;
  - b) osiguranje miraza;
  - c) osiguranja životnih renta.
- 2. Osiguranja mirovina, nemoćnina, udovnina i odgovjina sa i bez liećničke pregledbe.**
- 3. Pućka osiguranja na male glavice bez liećničke pregledbe.**
- II. Protiv štete od požara:**
  1. Osiguranja zadruga (kuća, gospodarskih zgrada, tvornica).
  2. Osiguranja pokretnina (pokućstva, dućanske robe, gospodarskih strojeva, blaga i t. d.).
  3. Osiguranja poljskih plodina (žita, siena i t. d.).
- III. Osiguranja staklenih ploča protiv razlupanja.**

Zadruga imovina u svim odeljima iznosi: K 1,410.816.28
Od toga jamčevne zaklade: K 1,000.000.00
Godišnji prihod premije s pristojbama preko: K 820.000.00
Izplaćene odštete: K 2,619.582.36

Za Dalmaciju pobliže obavijesti daje: Glavno Povjereništvo i Nadzorništvo „Croatiae“ u Spljetu. Poslovnica u Spljetu, ulica Do Sud br. 356.

PUTNICI PRIMAJU SE UZ POVOLJNE UVJETE.

Oglašujte u „Hrvatskoj Rieči“

KNJIŽARA I PAPIRNICA IVANA GRIMANIČA

Glavna ulica - ŠIBENIK - Glavna ulica

Preporuča svoj veliki izbor liepih HRVATSKIH, TALIJANSKIH, NJEMAČKIH I FRANCUZKIH KNJIGA, romana, slovnica, riećnika, onda pisanih sprava, trgovačkih knjiga, uredovnog papira, elegantnih listova za pisma, razglednica i t. d.

Prima pretplate na sve Hrvatske i strane časopise uz originalnu cenu sa taćnim i brzim dostavljanjem u kuću. Velika zaliba svakovrstnih toplomjera, zvičker-moćala od najbolje vrsti i leća u svim gradacijama. VANJSKE NARUČBE OBAVLJA KRETOM POŠTE.

Preduzimate naruće svakovrstnih pečata od kautschucka i kovine.
Skladište fotografiskih aparata i svih nuzgrednih potrebština.

Skladište najboljih i najieftinijih šivaćih strojeva „SINGER“ najnovijih sistema.